

(Працяг. Пачатак
у №№ 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11).

УАХ, ВАЙНА
ПРАКЛЯТАЯ...

3.

У клюпатах міналі дні. Неяк у Гродна прыехала група беларускіх пісьменнікаў — Змітрок Бядуля, Міхась Лынькоў, Аркадзь Куляшоў, Пітрусь Броўка. Адразу даведаліся, што Пестрак ажаніўся і чамусыці не запрашае да сябе на кватэру.

— А ў мяне німа кватэры, — спрабаваў адговарыцца Піліп Пестрак. — Восі ўсё наладзіцца, тады і пра кватэру з'явіцца час падумаць...

— Нікіх адговарак, — сказаў нехта з пісьменнікаў. — Заўтра ты пярайдзеш на кватэру, і мы павінны ўсе пагуляць на твайм вяселлі...

Што ж, давялося шукаць кватэру, самую неабходную мэблю і запрашальніцу гасцей хутчэй за ўсё на прымітыўную вячэрну, чым на вяселле. Але было і "горка", быў і смех, і гамонка, і добрая чарка за часце маладых.

4.

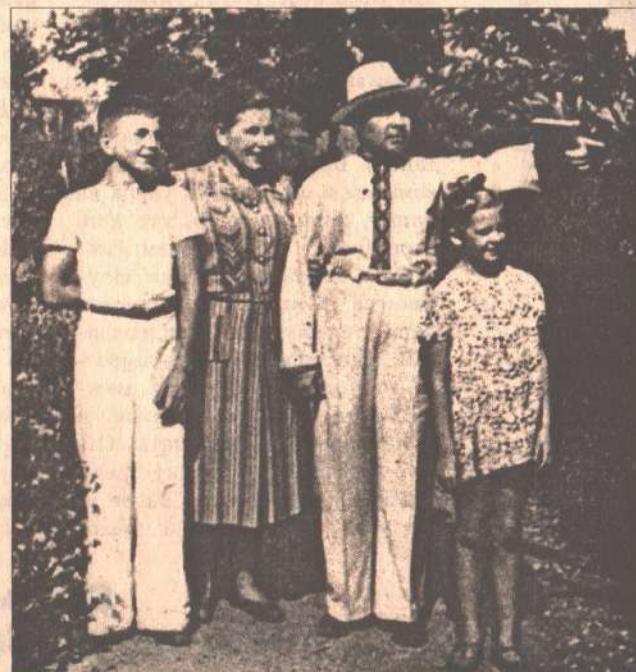
Перадваенны час для Піліпа Пестрака быў вельмі насычаным і клапатлівым. Яго выбралі прадстаўніком у Народны сход Заходній Беларусі, дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Працуе спірша ў Гродне на пасадзе старшыні гаркома МОПРа, а затым старшынёй Беластоцкага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі. Адначасова рыхтаваў першы свой зборнік вершаў да друку. Ён выйшаў у свет у 1940 годзе пад назвай "На варце", у які ўвайшла большасць вершаў, напісаных

Піліп Сямёновіч Пестрак

НАРОДНЫ ЗМАГАР і ЖЫЦЦЯ ПЯСНЯР

22-28 сакавіка
2002.

Піліп Пестрак разам з жонкай і дзяцьмі.

горада Ліды, Пестракі спыніліся на ўскраіне ля калодзежа. Шмат людзей сабралася тут. Былі і вененыя. Дачушку Ніну нёс на руках Эпштэйн. У гэ-

Пестракоў сталі трагічнымі. Яны нечакана згубілі сваю малую дачку Ніну.

6.

Страціўшы ўсялякую надзею знайсці сваю дач-

Піліп Пестрак (справа) разам з беларускімі пісьменнікамі Андрэем Макаёнкам і Iванам Шамякіным (злева направа).

7.

У снежні 1942 года рэйдам з Бранскіх лясоў у Лельчицкія лісы прыйшло партызанскае злучэнне пад камандаваннем генерал-маёра Сабурава. Пестракоў прынялі ў атрад. Сам Піліп уступіў у групу Дамбовскага. Некаторы час быў байцом, хадзіў на заданні, нёс вартавую службу. Потым пачаў рэдагаваць і выпускаць газету "Партызанская правда" і часопіс. На-

ёй. Зрабілі так: дырэктар запрасіў у свой кабінет некалькі дзячыніак, у тым ліку і Таню, і прадставіў Пестракоў як работніка Міністэрства асветы.

"Я на дзячыніак не магла глядзець, — успамінала Настасся Сцяпанаўна, — баялася, што заплачу, а Піліп Сямёновіч, калі дзячынікі вышілі, паказаў на месца, дзе сядзела Таня... Назаўтра я зноў накіравалася ў школу, мне хацелася ўбачыць

тар Эпштэйн нёс на руках Піліпа да Ніну. Туды, у раддом, Ніна ніяк не могла троціць. Потым стала вядома, што Эпштэйн загінуў у гета ў 1943 годзе, а Ніну, відаць, не каму пакінуў.

Не хацелася верыць, але пошуку не прывялі да жадаемых вынікаў. Аднак Настасся і Піліп супакойвалі сябе тым, што іхня дачка Ніна троціла ў наяднейшыя руки і вырасла добрым чалавекам.

Хаця пошуку закончыліся і безвынікова, але Пестракі працягвалі сачыць за лёсам Тані і вельмі радаваліся яе поспехам. Дзячыніна спірша закончыла школу, потым медінстытут і працавала ўрачом.

"Я і зараз памяць аб ёй нашу ў сваім сэрцы, — гаварыла Настасся Сцяпанаўна Пестрак, — пэўна, так, як і многія маці, чылі дзяцей адабрала вайна. Такая ўжо людская памяць: столькі гадоў мінула пасля вайны, а людзі па-ранейшаму плачут над брацкімі магіламі, кладуць на іх жывыя кветкі, шукаюць сваіх некалі загубленых дзяцей, родных і блізкіх".

VI. СУСТРЭЧЫ СА СВАІМ ГЕРОЯМІ

1.

Піліп Пестрак спрабаваў сябе ў прозе юнага гады, калі дасылаў свае лісты пра Косяўшчыну і яе людзей у "Сялянскую праўду", затым у турэмным часопісе змяшчай кароткія апавяданні. Ужо ў ходзе Вялікай Айчынай вайны, калі знаходзіўся ў тыле ворага, паявіліся спірша апавяданні ("Пад славацкія песні", "Гараць вёскі", "Аўдоцця і я", "Унучка", "Муж і жонка"), а потым

за турэмнымі кратамі.

Наведаў Беласток (гэта было вясной 1941 года), пабываў у гасцях у Максіма Танка, які тут жыў. Гэта быў таленавіты паэт, вясёлы і жыццярадасны малады чалавек, з якім цікава было сустрэча.

У другой палове мая ў сям'і Пестракоў адбылася важная і шчаслівая падзея. Настасся Сципанаўна, жонка Пестрака, нарадзіла двайнятак — хлопчыка і дзяўчынку. Шчаслівия бацькі зблізіліся пераехаць з Гродна ў Беласток, на новае месца працы самога Піліпа Пестрака, але гэтаму перашкодзіла вайна.

Першыя нямецкія бомбы пачалі рвацца ў Гродне на світанні 22 чэрвеня 1941 года. Пестракі, як і многія тады людзі, не веврлы, што вайна доўга прадоўжыцца. Тому, пакідаючы ў канцы першага дня горад, не бралі з сабой амаль ніякіх рэчаў. На руках у Насці былі двайняткі, якім толькі ад роду споўнілася толькі па месяцу. Разам з Пестракамі ішоў знаёмы ўрач па прозвішчы Эштэйн. Думала ся, што пасля бамбёжкі яны ўсе разам вернуцца ў горад.

Спыніліся ў першай вёсцы на сваім шляху, каб перачакаць навалу. Заначавалі, каб раніцай пайсці ўжо назад. Назаўтра зразумелі, што дарогі ў горад няма, і падаліся даўней.

5.

Дабраўшыся пешшу да

тym вялікім натоўпе ён згубіўся.

“Доўга мы стаялі ля калодзежа, чакаючы нашага спадарожніка з дачкой, — успамінала Настасся Пестрак, — але яго не было відаць. Калі амаль усе разышліся, мы заспяшаліся наперад, спадзеўчыся дагнаць яго...”

Шэсць дзён ішлі Пестракі. Пыталі ў кожнай вёсцы, ці не бачылі старога чалавека з маленькай дзяўчынкай на руках. У адным з дамоў жанчына сказала, што чатыры дні таму ў яе сапраўды начаўшыся стары чалавек з маленькай дзяўчынкай, якую звалі Нінай. У яе быў такі ж чахол на коўдры, як і ў хлопчыка, нават прышыты былі адноўкаў вялікія карункі.

Тая жанчына яшчэ расказала, што тое немаўля пакупала, пакарміла, спавіла і паклала спаць і нават старому сказала, каб адпачывай, а яна паглядзіць за малай.

Калі дзяўчынка падавала голас, стары адразу прачынаўся і падымай галаву. А раніцай жанчына пакарміла малую, наліла ў адну бутэльку малака, а ў другую — вады, і той стары і дзіцём на руках пайшоў далей.

Здавалася, што Піліп і Насці вось-вось дагоняюць Эштэйна з іх дачкой. Дагнаць не ўдалося. У іншых вёсках, што заходзілі, каго б ні пыталі, ніхто ўжо не бачыў старога чалавека з дзіцём на руках. Так першыя дні вайны для

ку, Піліп і Насці з малым сынам на руках працягвалі ісці на ўсход. Калі дабраўліся да Мінска, у горад не асмеліліся зайсці: там ужо гаспадарылі немцы. Павярнулі на Палессе. Піліп казаў Насці, што там дрэнныя дарогі, і фашысты туды не хуткім чалавуцца, таму, можа, удастца перайсці лінію фронту.

А самі Пестракі прабіраліся лясымі дарогамі, таму што па асноўных шляхах і гасцінцах ішлі нямецкія войскі і паказвацца там было небяспечна. Дайшлі да Мазыра і падаліся далей праз лясы і балоты. Дацца Насці прывезала да сябе, каб не ўпусціць у ваду. Праходзілі і праз вёскі. Многа іх было спаленых, толькі засталіся тырэчыць цагляныя коміны. Кошкі, што ўцалелі, беглі за людзімі і жаласліва мяўкалі.

Лінію фронту Пестракам перайсці не ўдалося. Набліжаліся халады. Піліп і Насці спыніліся ў вёсцы Канапелькі, на цяперашній Гомельшчыне, у Лельчицкім раёне. Там застаўся на месцы старшыни калгаса Карп Адамавіч Голік, і Пестрак запытаў у яго пра партызан. Той паабяцаў дапамагчы звязацца з імі. Аказаўся, што партызанскі атрад, які дзейнічаў у гэтай мясцовасці, быў разбиты немцамі. Засталася невялікая частка народных мсціўцаў. Пакуль Пестрак трапіў да партызан, цэлы год давялося пражыць у гэтай глухой вёсцы.

Хацелася хутчэй убачыць Таню, пагаварыць з

цю з дзіцём неўзабаве пераправілі праз лінію фронту ў Москву.

Сем месяцаў знаходзіўся ў партызанскім атрадзе Піліп Пестрак, а затым яго адзвалі з атрада ў Москву. Гэта было ў ліпені 1943 года. Там прызначылі начальнікам Упраўлення па спраўах мастацтваў пры Савеце Народных Камісараў БССР.

Калі Мінск быў вызвалены ад нямецка-фашыстскіх захопнікаў, сям'я Пестракоў пераехала ў сталіцу Беларусі. Насці гадавала дзяцей і працавала дыспетчарам. У Піліпа Сямёновіча паявілася магчымасць займацца літаратурнай творчасцю.

Пра сваю згубленую дачку ў час вайны Пестракі не забывалі і ўвесь час вялі пошуки. Толькі ў 1957 годзе яны выпадкова даведаліся, што як быццам бы іх дачку Ніну ўзяла з дзіцячага дома ў горадзе Ліда адна жанчына. Пасля вайны яна паехала на сваю радзіму ў Омск.

Расказвалі, што ў дзіцячым доме гэтую дзяўчынку называлі Ядзія, а жанчына дала ёй новае імя — Таня.

8.

Пестракі паехалі ў Омск. Спярша зайшлі ў школу, дзе вучылася Таня. Сустрэліся з дырэктарам, расказаў пра лёс сваёй дачкі і, вядома, папрасілі пакуль што Тані нічога не гаварыць.

Хацелася хутчэй убачыць Таню, пагаварыць з

Таню, пагаварыць з ёй, пачуць яе голас... Падышла да Тані, слухаю яе голас, уважліва гляджу ў яе очы. Яна спытала, адкуль я. Я адказала, што з Мінска, з Беларусі. Яна апусціла очы і больш нічога не сказала. Я баялася, што не стрымася, і хутчэй выйшла з класа...

Была сустрэча з жанчынай, якая ўдачарыла Таню. Прозвішча яе — Фёдарава. Яна вельмі плакала і прасіла, каб не забіралі дачку.

“Мы не маглі нанесці душэўную рану добраму чалавеку, — казала Настасся Пестрак, — тым больш, што афіцыйных дакументаў, якія б пацвярджалі нашу здагадку, у нас пакуль што не было...”

9.

Пошуки працягваліся, але ўжо дакументаў. Піліп Пестрак паехаў у Гродна, у абласны архіў, але там ніякіх дакументаў пра Таню не знайшлося. А ў Ліду, у дзіцячы дом, паехала Настасся Пестрак.

Там яна даведалася, што ў час вайны, калі ў Лідзе гарэў раддом, адзін урач у белым халаце прынёс у дзіцячы дом чатырох дзяцей, якіх выхапіў з самога агню. У дзяўчынкі была абпалена адна шчака. Тады ўрач сказаў, што Таня з двойні, а маці яе загінула. Таму Фёдарава і ўдачарыла Таню.

Вось на гэтым месцы ўсё і заблыталася. У той дзень, калі ў Лідзе гарэў раддом, недалёка ад яго праходзілі Пестракі і док-

і аповесць “Пачатак”. Гэтыя творы прысвячаны партызанская баражы на Беларусі.

Пасля вайны у канцы 1947 года, Піліп Пестрак канчатковая перайшоў на прозу. Вось як ён сам тлумачыць гэты пераход: “У вершах не было патрэбнага росту. Чаму? Блытніна, створаная безадказнай крытыкай, не давала магчымасці падысці да рэчаў і з'яўса сваі меркай, са сваім бачаннем свету, што для паэта і наогул для пісьменніка абсалютна неабходна. Проза ж давала мне большыя магчымасці расказаць аб тым, што я перажыў. Пасля некалькіх апавяданняў пачаў пісаць раман “Сустрэнмся на барыкадах”.

Літаратуразнаўцы, і ў першую чаргу беларускія, даўно вызначыліся — гэта гісторычны раман-эпапея. Ен ахоплівае два дзесяткі гадоў барацьбы беларускага народа Заходній Беларусі за сваё нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне.

Яшчэ вядомы рускі крытык В. Р. Бялінскі падкрэсліваў: “Гісторычны раман ёсць як бы пункт, у якім гісторыя, як навука, зліваецца з мастацтвам, ёсць дапаўненне гісторыі, яе другі бок”.

Яскравым пацвярджэннем гэтаму і з'яўляецца раман Піліпа Пестрака “Сустрэнмся на барыкадах”.

Святаслаў КАЖАДУБ.
г. Івацэвічы.
(Працяг будзе).